

SYMBOOLPOLITIEK!

Roel Schutgens

U bent vast tegen symboolpolitiek. Ik maak mijzelf ook graag wijs dat ik dat ben. Zo las ik met genoeg hoe mijn collega-columnist op deze plek gehakt maakte van artikel 3:2a BW. Volgens lid 1 van die bepaling zijn dieren voortaan geen zaken meer. Lid 2 verklaart het zakenrecht vervolgens gewoon op dieren van toepassing. Ziehier een *textbook example* van symboolpolitiek: deze nieuwe wet verandert uitsluitend de vormen van het recht, zonder dat die verandering enig effect in de werkelijkheid sorteert. De wetgever deelt spiegelglazen en kraaltjes uit aan de kiezer en bezondigt zich dus aan boerenbedrog in wetsvorm. Daarom zijn u en ik er ook tegen.

Maar toch, dames en heren, betwijfel ik of wij ons altijd aan dit standpunt houden. Zo ben ik zelf nog altijd heel content met de openstelling van het homohuwelijk. Dat was echter volstrekte symboolpolitiek. Er bestond al een geregistreerd partnerschap dat geregistreerden vrijwel dezelfde rechten toekende als gehuwden. Toelating van gelijkgeslachtelijke partners tot het 'huwelijk' was een nieuw etiket, een ander woord – maar meer ook niet. Deze *Etikettenwissel* diende een zuiver moreel doel: de wetgever liet zien dat hij homo- en heterorelaties voortaan als gelijkwaardig beschouwt. Nu was u wellicht juist tegen dat homohuwelijk, omdat het de sacrale verbintenis tussen man en vrouw onteert. Ook deze *tegenstand* lijkt mij echter symboolpolitiek. Geen heteropaar ter wereld heeft er echt last van als zijn samenwonende buurmannen zich voortaan echtgenoten noemen. Maar daar gaat het de tegenstanders ook niet om: zij willen dat de wet hun diepgevoelde morele visie op het huwelijk uitdrukt – en in dat streven verschillen zij niet zoveel van degenen die het homohuwelijk juist steunen. Symboolpolitiek geeft uiting aan fundamentele morele overtuigingen van een deel van het electoraat, en degenen die zich er met het argument 'dit is symboolpolitiek' tegen keren, willen vaak niet zozeer géén, als wel hun eigen waarden in de wet uitgedrukt zien.

Het lijkt mij dan ook fair om te erkennen dat haast niemand helemaal ontsnapt aan de wens dat de wet naar vorm en woord enkele fundamentele morele overtuigingen weerspiegelt. Grondwettelijk is koning Willem-Alexander lid van de regering. Hij heeft binnen dat orgaan niets te zeggen. Toch willen D66 en de PVV hem dit lidmaatschap ontnemen. Een dergelijke grondwetswijziging maakt materieel geen verschil. Niettemin zijn CDA en SGP er fel tegen. Toen de Europese regeringsleiders een verdrag ondertekenden met de naam 'Europese grondwet', met daarin een vlag en een volkslied, bedreven zij krachtige symboolpolitiek. Dat was hun goed recht. Als vervolgens uit opinieonderzoek blijkt dat veel kiezers juist die naam, die vlag en dat volkslied niet zien zitten, moeten zij echter, vind ik, niet gaan klagen dat de kiezer er niets van begrepen heeft.

Soms is symboolpolitiek overigens wel degelijk schadelijk. Dat is het geval als zij een moreel statement maakt tegen grote materiële of immateriële kosten voor anderen. Veel rechtse kiezers zouden illegaal verblijf in Nederland graag strafbaar zien. Veel linkse kiezers vinden dat symboolpolitiek. Tegen dát argument valt in te brengen dat het felle verzet tegen dit voorstel net zo goed symboolwaarde heeft ('Geen mens is illegaal!'). Hopelijk worden beide stromingen het eens dat het onwenselijke symboolpolitiek is, als zou blijken dat het niet werkelijk bijdraagt aan de vermindering van de problemen van illegaliteit, terwijl een enkeling daar wel de zware prijs voor betaalt van een zinloze vrijheidsstraf. Of dat zo is, moet dus goed worden onderzocht.

Aanvankelijk wilde ik hier schrijven over het advies van A-G Timmermans om 'pedopartij' Martijn te verbieden. Dat leek mij nou echt symboolpolitiek. Zo'n verbod drukt vooral het morele ongenoegen uit dat gezonde mensen ervaren bij de gedachte aan seksuele handelingen tussen volwassenen en kinderen. Het aantal pedofielen in Nederland neemt er echt niet door af. De hoeveelheid online circulerende kinderporno evenmin: Martijn had alleen maar materiaal op zijn site dat *niet* als kinderporno viel te kwalificeren. Toen realiseerde ik mij dat dit verwijt van symboolpolitiek niet helemaal fair is. Als ik eerlijk ben, bedoel ik eigenlijk: ik vind zo'n verbod *verkeerde* symboolpolitiek. In een vrije samenleving horen burgers naar mijn overtuiging hun opvattingen te kunnen uitdragen, óók als dat opvattingen zijn die de meesten van hun landgenoten niet willen horen. Een verbod op een vereniging die pedofilie 'verheerlijkt' omdat de samenleving die verheerlijking schokkend vindt, vestigt een dubieus precedent: onze rechtsgemeenschap gaat dan anderen hun uitingsvrijheid ontnemen als die anderen in hun ogen immorele dingen zeggen. Als liberaal vind ik dat moeilijk te verteren.

Maar wat nu, als pedofielen die zich lang wisten in te houden, door het bekijken van de site van Martijn nét het laatste zetje krijgen? Ja dán. Dan geef ik mijn standpunt op, en vind ik een verbod helemaal geen onwenselijke symboolpolitiek meer. In de conclusie van de advocaat-generaal is dat argument echter niet te vinden. Het OM probeert niet eens om dat aannemelijk te maken. Laten we dáár maar eens een serieuze discussie over voeren.